

3. 2. Globalizacija.

Premda je ekspanzija multinacionalnog kapitala poluga globalizacije, ova se ne može skratiti samo na privrednu i tržišnu stranu. Neprivredne posledice su elektronsko povezivanje sveta, kao i izmena politike i pravnog poretka. Brža razmena poruka neosporno širi demokratiju, jer nema cenzure na Internetu. Slabi značaj državnih granica i prostorne udaljenosti u opštenju. Ali, globalizacija nije kvalitativna novina: nova je samo širina, dubina i brzina prožimanja uticaja (Höffe, 2001). Ubrzano se globalizuje kultura, nauka i politika, a u svim oblastima na delu je naddržavno prožimanje i konkurencija. Država slabi, ali niz drugih ustanova preuzima funkciju države. Neoliberalizam prepušta rešavanje mnogih globalnih zadataka tržištu. Rastu nezaposlenost i socijalne razlike, kolonijalizam i imperijalizam. Sve gušća povezanost društava informatičkom revolucijom i tržištem globalizuje kapitalizam i siromaštvo. Svetski poredak sve više počiva na pravu najače super-sile, jer slabi međunarodno pravo koje je počivalo na multipolarnom svetu. Stvaranje naddržavnih jedinstava i ujednačavanje pravnog poretka pod patronažom super sile traži naročitu preradu prošlosti po antitotalitarnom šablonu. Pojačani šovinizam javlja se kao reakcija na nivelisanje globalizacije. Naporedo jačanje nacionalizma, šovinizma i novog fašizma sprečava da se globalizacija tešnje poveže sa internacionalizacijom i kosmopolitizacijom. Obnovljeni nacionalizam i religija nisu samo otpor nivelaciji globalizacije nego i reakcija na prosvetiteljstvo koje je socijalizam autoritarno nametao. Globalizam označava situaciju u kojoj je svetsko tržište potisnulo i zamenilo politiku, tj. reč je o neoliberalnoj ideologiji svetskog tržišta (U. Beck). Međutim, kapitalom nošena globalizacija nije homogenizacija globusa, već obnova nove međunarodne hijerarhije. Posledice su pojačana polarizacija društva (brazilizacija), hiperakumulacija i obnavljanje tejlorizma, povratak cikličnih kriza na makroekonomskom nivou i međunarodna nesigurnost koju stvara ideologija slobodne trgovine (A. Lipietz). Globalizacija oživljava stare i stvara nove izmešane socijalne identitete: ne više u klasnom obliku već u različitim oblicima kombinovanja novih identiteta. U politici se javlja klijentelizam, lobizam, personalizam i populizam, nacionalizam se javlja kod leveice, a kod konzervativaca odbrana socijalne države, jačaju socijalne napetosti, ali ne i klasna svest, slabi aktuelnost klasične podele na levicu i desnicu. Neoliberalizam počiva na goloj materijalnosti društvenih odnosa i postaje čvrsto jezgro svakodnevne reprodukcije postfordističkog pojedinca (Krebs 1999). Levica se koleba između precenjivanja neoliberalizma time što mu pridaje sudbinski karakter, na jednoj strani, i njegovog potcenjivanja kada ga smatra iracionalnim, na drugoj strani.

Sa okončanjem hladnog rata, međunarodne ustanove, koje su stvarane još od 1945, počinju da se razvijaju kao instrumenti globalnog poretka. Slom SSSR-a ubrzao je globalizaciju koja je svakako podstakla demokratizaciju, zbližavanje naroda i plodnu razmenu iskustava. Međutim stvorila je i globalne krize na svim nivoima, koje se rešavaju iz novog globalnog centra: 1. društvenoekonomskekrize kapitalizma koje pogađaju daleko šira područja nego ranije; 2. razvojni problemi ekološkog zagađenja planete; 3. političke posledice globalne krize. Poremećeni su međunarodni odnosi, nestabilnije su državne strukture i javljaju se novi oblici rata na građanskom i međudržavnom nivou (Wallerstein, Giddens, Shaw). Sve više socioloških analiza nacionalnog društva oslanja se na pojmove i teorije koji prevazilaze nacionalni okvir (industrijalizacija, modernizacija, svetski kapitalizam). Makroteorije, korisne kod razumevanja globalnih tokova, međutim, nekritički se prenose na niže nivoe, pa se previđa da se globalno društvo ne može pojmiti jednostavnim funkcionalizmom.